
Finantsinspeksioon suunab laenude restruktureerimist ja kutsub üles täpsemalt analüüsima inkassoturgu

05. oktoober 2020

Krediidisuhted on sama iidseid nagu kaubandus ning see paistab välja ka erinevate ajastute kultuurist ja kunstist. Kirjatöodes peegeldub see William Shakespeare'i "Veneetsia kaupmehes" figureerinud ihu pantinud Antoniost Oskar Lutsu "Suves" laenu soovinud Joosep Tootsini, kujutavas kunstis Madalmaade Marinus van Reymerswaele pankiirist ning ta kaasast kuni Wall Streeti kaunistava pronksi valatud möirgava pullini.

Lähiajal võivad krediidikahjud suurened

Eesti krediidiportfelli suuruseks on üle 21 miljardi euro. Tervelt kolmandiku sellest moodustavad pikaajsed suhteliselt suured, aga hästi tagatud eluasemelaenud. Paljud laenud on suunatud ka tarbimisele, nagu autoliisingud ja majapidamistarvete järelmaks. Loomulikult moodustavad krediidiportfelli olulise osa äride võimendamiseks, headele ideedele tiibade andmiseks võimaldatud krediit.

Enamasti on laenud antud peale laenuvõtja, laenu eesmärgi ja keskkonna kaalumist. Elu on aga mitmekesine, samas kui laenu andmise moment kestab viivu. Riskid muutuvad ja paremad ajad asenduvad kehvematega ning vastupidi. Praegu on Eesti panganduse laenuportfellis üle 90 päeva viivises olevaid laene 84 miljoni euro väärtuses ja restruktureeritud laene 201 miljoni euro väärtuses, vastavalt 0,4% ja 1% laenuportfellist. Viimase paari aasta andmetel loovutavad pangad keskmiselt igas kvartalis laene kuni 16 miljoni euro väärtuses.

COVID-19 kriisist tingitud mõju majandusele on hinnatud mitmeti, kuid üheselt on selge, et krediidivaldkonnas saab eeldada ajutisi tagasilööke. Eelmise kriisi ajal oli üle 90 päeva viivises olevaid laene kõige kõrgemal hetkel 0,98 miljardit eurot ja need moodustasid maksimaalselt 6,55% laenuportfellist. Lisaks oli eelmise kriisi ajal pangandussektoris arvestatav hulk laene, mis ei olnud pikaajalises viivises, kuid mis olid restruktureeritud kliendi makseraskuste tõttu. Finantsinspektsioonile esitatud aruandluse kohaselt oli selliseid laene 2012. aastal 365 miljonit eurot ehk 2,5% laenuportfellist.

Poolte hea koostöö aitab ka keerukatel aegadel

Laenuandjad vormivad krediidiks neile usaldatud hoiustajate ja teiste kreditoride raha. Krediidiandjad peavad seetõttu hoolitsema selle eest, et välja laenatud raha leiaks tee tagasi nende juurde, kes selle olid krediidiandjatele usaldanud. Teisalt, krediidiandjad soovivad äridena olla edukad ning pakkuda teenuseid klientidele, sealhulgas anda laene ka tulevikus. See tähendab, et põhimõtteliselt on krediidiandjad huvitatud potentsiaaliga klientide hoidmisest ka raskematel aegadel.

Raskusesse sattunud laenuvõtja muutub laenuandja poolt haavatavamaks. Sõltuvussuhe, mis laenuvõtja ja laenuandja vahel nagunii üsna tugev on, süveneb veelgi. Sellises olukorras tuleb krediidisuhte mõlemal poolel ilmutada koostöövalmidust, tasakaalukust ja mõistlikkust. Eelmises kriisis ilmnis aegajalt, et üksikud krediidiandjad kuritarvitasid oma võimsust ja mõjusat seisundit krediidivõtja suhtes. Näiteks teatud juhtudel võeti erinevate päästetoimingute eest ebamõistlikke tasusid ja suunati äri kaotamise hirmus inimesi andma isiklikke käendusi. Üsikutel asjades, kuigi see oli kokkuvõttes kasulik nii võlgnikule ja krediidiandjale, manipuleeriti ise protsessis osaledes tagatiste müügi protsessis hinda kõrgemaks. Seaduse ja eetika piire katsetavaid käitumisi oli teinud. Kahetsusväärset esines samas ka juhtumeid, kus laenuvõtjad varjasid infot või lausa petsid ja kantisid oma ärisid tühjaks jättes laenuandjad tühjade pihkudega.

Suuname head tava krediiditurul, kuid kas ka inkassoturg vajab selgemaid reegleid?

Arvestades eelseisvat võimalikku krediidikahjude suurenemist, otsustas Finantsinspektsioon oma soovitusliku märgukirjaga kujundada üldise suuna ja hea tava krediidi restruktureerimisel. Eesmärk on luua laenude restruktureerimise protsessi piisavalt läbipaistvust ja kontrollitavust ning sätestada soovitusena põhimõtted, millest lähtuda laenu restruktureerimise vajaduse hindamisel ning

restruktureerimise läbiviimisel. Veelgi enam, märgukirjas tuuakse loetelu meetmetest, mida loeme elujõulisteks. Muu hulgas ei ole Finantsinspeksiooni arvates füüsilise isiku käendus reeglina sobiv restruktureerimismeede, välja arvatud siis, kui on täidetud märgukirjas kirjeldatud kõik kolm tingimust.

Finantsinspeksioon ei ole üksikute krediidiandjate ja –võtjate vaidluste lahendaja, vaid keskendub finantsjärelevalvajana laenuandjate juhtimisele, organisatsioonile, kapitalile ja tegevuse vastavusele seadusega. Rakendame märgukirja põhimõtete seiramise rutiinse järelevalve osana. Piisava aja möödudes hindame, kas ja kuidas on krediidiandjad asunud märgukirjas välja toodud põhimõtteid täitma ning kas nad on need oma organisatsiooni põiminud. Selle pinnalt teeme vajadusel ettepanekuid õigusaktide muutmiseks.

Krediiditurg on toote projekteerimisest, pakkumisest, täitmise seirest kuni lõppemiseni üsna täpselt reguleeritud. Mis saab aga siis, kui nõuded inkassofirmale loovutatakse? Inkasso on laenuturuga võrreldes veel suhteliselt pime tuba. Meie arvates on õige aeg pöörata pilgud järelevalve perimeetrist väljas oleva inkassoturu reguleerimise mõistlikkuse hindamiseks, kuna sinna loovutatakse paljud halvaks läinud laenud.

Kilvar Kessler